

4. Declaracja Głównych Państw Rosji, Białorusi i Ukrainy 31 ILM 142 1992; UN Document A/46/771 of December 14, 1991.
5. Deklaracja z Alma-Aty, 31 ILM 148 1992.
6. Karta Wspólnoty Niepodległych Państw, 34 ILM 1279 1995
7. Łoś – Nowak T., (2004) Organizacje w stosunkach międzynarodowych. Istota-Mechanizmy Działania-Zasięg, Uniwersytet Wrocławski.
8. Łoskot-Stachota A. Jarosiewicz A. (2006) Centrum Studiów Wschodnich, Komentarze, www.osw.waw.pl
9. Official Website of the Commonwealth of Independent States
http://www.cisstat.com/eng/mac_cis.htm (25.04.2006)
10. Pintera L. (2005), "The future of CIS", *Monthly Economic Review*, Vol. 3/2005(83) pp 42-49.
11. Porozumienie Ustanawiające Wspólnotę Niepodległych Państw, 31 ILM 143 1992; UN Dokument A/46/60 30 grudnia, 1991.
12. Stachota K. (2002), Centrum Studiów Wschodnich, Komentarze, www.osw.waw.pl

EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA JAKO JEDEN Z CELÓW UNIJNEJ POLITYKI SPÓJNOŚCI W LATACH 2007 - 2013

Ewa Gińska, Mirosława Laszuk
Politechnika Białostocka, Białystok, Polska

Lata 2007- 2013 to nowy etap w polityce spójności Unii Europejskiej. W okresie tym pojawił się nowy cel określany jako „Europejska współpraca terytorialna”. W związku z tym powstaje szereg wątpliwości co do rozumienia założeń i kierunków realizacji tego celu. Jedną z prób odpowiedzi na tego typu pytania jest niniejszy artykuł, którego zamiarem jest szczegółowa analiza założeń współpracy terytorialnej realizowanej w latach 2007 - 2013.

1. Założenia polityki spójności w latach 2007 – 2013

Polityka spójności, określana w latach poprzednich jako polityka regionalna, obejmuje działania mające na celu wzmocnienie spójności gospodarczej i społecznej rozszerzonej Wspólnoty Europejskiej w celu wsparcia harmonijnego, zrównoważonego oraz trwałego jej rozwoju. Działania powyższe są zgodne z treścią art. 158 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE). Zgodnie z treścią art. 159 TWE działania te powinny być wspierane poprzez środki pochodzące przede wszystkim z funduszy strukturalnych, Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz innych instrumentów finansowych. Efektem tych działań ma być zmniejszenie dysproporcji gospodarczych, społecznych i terytorialnych, które powstają przede wszystkim w państwach i regionach o niższym poziomie rozwoju.

Na lata 2007 – 2013, zgodnie z treścią art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006²⁰ określone zostały następujące cele polityki spójności:

- *pierwszy cel – konwergencja* – jest on ukierunkowany na przyspieszenie konwergencji najstabilniej rozwiniętych państw członkowskich i regionów. Cel ten osiągnąć jest poprzez poprawę warunków wzrostu gospodarczego, wzrostu zatrudnienia poprzez zwiększenie ilości i polepszenie jakości inwestowania w kapitał ludzki i materialny, rozwijanie innowacyjności i budowę społeczeństwa opartego na wiedzy, zwiększenie zdolności przystosowawczych do zmian społeczno eko-

²⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku *ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999* (Dz. Urz. UE L 210 z dnia 31.07.2006 roku).

onomicznych, ochronę i poprawę jakości środowiska oraz zwiększenie skuteczności administracji;²¹

- *drugi cel – konkurencyjność regionalna i zatrudnienie* – ukierunkowany jest on na zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności regionów, jak również zatrudnienia. Cel ten osiągany jest poprzez przewidywanie zmian gospodarczych i społecznych w tym związanych z liberalizacją handlu, a także poprzez zwiększenie i poprawę jakości inwestycji w kapitał ludzki, wzrost innowacyjności i promowanie społeczeństwa opartego na wiedzy. Niezbędnym do osiągnięcia tego celu jest również rozwój przedsiębiorczości, ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego oraz poprawa dostępności, zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorców, jak również rozwój rynków pracy sprzyjający integracji społecznej.

- *trzeci cel – europejska współpraca terytorialna* – jest on ukierunkowany na wzmacnianie współpracy poprzez wspólne inicjatywy lokalne i regionalne oraz umacnianie współpracy transnarodowej za pomocą działań sprzyjających zintegrowanemu rozwojowi terytorialnemu powiązanemu z priorytetami wspólnotowymi, a także umacnianie współpracy międzyregionalnej i wymianę doświadczeń na właściwym szczeblu terytorialnym.

W Unii Europejskiej liczącej 27 państw, cel pierwszy (konwergencja) relokowany jest na terytorium 17 państw członkowskich – obejmuje 84 regiony o ludności liczącej 154 milionów, w których poziom PKB przypadający na głowę jest niższy od 75 % przeciętnej europejskiej, a także 16 regionów o populacji 16,4 milionów, gdzie poziom PKB nieznacznie tylko przewyższa ów próg, objętych wygasającą pomocą przejściową w związku z efektem statystycznym rozszerzenia UE. Fundusze dostępne w ramach celu „konwergencja” wynoszą 282,8 miliardów EUR, co stanowi 81,5 % ogółu środków; podział tych funduszy przedstawia się następująco: 199,3 miliardów EUR dla regionów konwergencji, przy zastrzeżeniu 14 miliardów EUR rezerwy dla regionów objętych wygasającą pomocą przejściową oraz 69,5 miliardów EUR na Fundusz Spójności obejmujący 15 spośród państw członkowskich.²²

W przypadku drugiego celu do objęcia pomocą kwalifikuje się łącznie 168 regionów o ludności liczącej ogółem 314 milionów mieszkańców. Wśród nich, trzynaście regionów zamieszkałych przez 19 milionów ludności stanowi obszary stopniowo dochodzące do pełnych płatności, które otrzymują specjalne przydziały finansowe w związku z ich dotychczasowym statusem regionów objętych celem pierwszym. Na cel drugi przeznaczona zostanie kwota 55 miliardów EUR, – z czego 11,4 miliardów przeznaczono na regiony stopniowo dochodzące do pełnych płatności – stanowi ona zaledwie 16 % ogółu wyasygnowanych nakładów. Celem tym objęte są regiony położone w 19 z państw członkowskich.²³

2. Europejska Współpraca Terytorialna

Jak wspomniano powyżej w latach 2007 - 2013 współpraca w wymiarze transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym będzie realizowana w ramach odrębnego celu polityki spójności Unii Europejskiej – Europejska Współpraca Terytorialna (EWT). Cel Europejska Współpraca Terytorialna dotyczy współpracy terytorialnej - transgranicznej i międzynarodowej. Uznano, że współpraca transgraniczna jest sferą o bardzo wysokiej wartości dodanej w skali całej Unii Europejskiej. Cel ten ma w zamierzeniu umocnienie współpracy transgranicznej w drodze wspólnych inicjatyw na szczeblu lokalnym i regionalnym, współpracy międzynarodowej służącej zintegrowanemu rozwojowi

²¹ S. Naruszewicz, *Fundusze strukturalne w polityce regionalnej*, Białystok 2005, s. 256

²² http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/object/index_pl.htm, stan na dzień 7 maja 2007 roku

²³ http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/object/index_pl.htm, stan na dzień 7 maja 2007 roku

przestrzennemu oraz międzyregionalnej współpracy i wymiany doświadczeń. Zgodnie z treścią art. 7 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 do finansowania kwalifikują się regiony Wspólnoty poziomu NUTS 3 położone wzdłuż jej wszystkich wewnętrznych i niektórych zewnętrznych granic lądowych oraz wszystkie regiony Wspólnoty poziomu NUTS 3 położone wzdłuż granic morskich.

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej (European Territorial Cooperation) oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (European Neighbourhood and Partnership Instrument) zastąpiły przedsięwzięcia realizowane w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III 2004-2006. Komponentom INTERREG-u III odpowiadają trzy typy programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej:²⁴

- programy współpracy transgranicznej zastąpią INTERREG III A, których celem jest rozwijanie wspólnych inicjatyw regionalnych i lokalnych;

- programy współpracy transnarodowej zastąpią INTERREG III B, ukierunkowanymi na integrację terytorialną Unii Europejskiej poprzez wspieranie dostępności, zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, innowacyjność i ochronę środowiska naturalnego,

- programy współpracy międzyregionalnej (INTERREG IV C) zastąpią INTERREG III C, umożliwiające wymianę doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie m.in. wspierania innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy oraz ochrony środowiska.

Programy operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej w ramach poszczególnych komponentów wdrażane są zgodnie z jednolitymi zasadami, wynikającymi z doświadczeń zdobytych w trakcie realizacji programów Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III. Wprowadzenie jednolitych zasad wdrażania przyczyni się do ułatwienia zarządzania samymi programami oraz wspólnymi, międzynarodowymi projektami finansowanymi ze środków EFRR w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna.

Zasady te polegają głównie na:

- utworzeniu wspólnych Instytucji Zarządzających, Certyfikujących i Audytowych,
- obowiązkowym udziale w projekcie co najmniej dwóch partnerów z różnych krajów,
- stosowaniu „zasady partnera wiodącego” w realizacji projektów,
- utworzeniu wspólnego budżetu i jednego konta bankowego dla programu,
- utworzeniu międzynarodowych Wspólnych Sekretariatów Technicznych wspierających Instytucje Zarządzające we wdrażaniu programów.²⁵

Współpraca w ramach projektu Europejskiej Współpracy Terytorialnej może przyjąć następujące formy:

- wspólne przygotowanie projektu (zaangażowanie wszystkich partnerów w przygotowanie propozycji projektowej, wspólne planowanie działań),
- wspólna realizacja (podział ról pomiędzy partnerami, wykonywanie komplementarnych działań),
- wspólny personel zatrudniony do realizacji projektu (wyznaczenie osób odpowiedzialnych za realizację poszczególnych komponentów projektu oraz wszystkich partnerów, wyznaczenie wspólnego koordynatora),
- wspólne finansowanie (wspólny budżet projektu, podział budżetu na poszczególnych partnerów, odpowiadających przewidzianym dla nich działaniom, realizowanym na rzecz wszystkich uczestników projektu).

²⁴ <http://www.interreg.gov.pl/20072013/> stan na dzień 7.05.2007

²⁵ <http://www.interreg.gov.pl/20072013/> stan na dzień 7.05.2007

Podkreślić należy, że w każdym projekcie w ramach programów współpracy transgranicznej i transnarodowej muszą uczestniczyć partnerzy z co najmniej dwóch państw, w tym co najmniej jedno państwo członkowskie Unii Europejskiej. Partnerzy realizujący projekt współpracy transgranicznej lub transnarodowej muszą uwzględnić co najmniej dwie z powyższych współpracy.

Z kolei w projekcie współpracy międzyregionalnej muszą uczestniczyć beneficjenci z co najmniej trzech regionów w trzech państwach członkowskich Unii Europejskiej. W przypadku projektów z udziałem beneficjenta z państwa spoza Unii Europejskiej wśród trzech regionów, co najmniej dwa ulokowane powinny być w państwach członkowskich. Projekt współpracy międzyregionalnej powinien obejmować wszystkie cztery formy spośród wyżej wymienionych.

2. Finansowe aspekty Europejskiej Współpracy Terytorialnej

Wyodrębnienie współpracy terytorialnej jako osobnego celu polityki spójności potwierdza duże znaczenie wspólnych przedsięwzięć podejmowanych przez partnerów unijnych. O rosnącym znaczeniu tego typu współpracy świadczy również zwiększenie wysokości środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W latach 2007-2013 na rozwój współpracy terytorialnej z budżetu Unii Europejskiej zostanie przeznaczonych łącznie **7,75 mld euro**. Polska alokacja na realizację programów w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej wyniesie **557,8 mln euro**. Dodatkowe **173,3 mln euro** zostanie przeznaczonych przez Polskę na współpracę transgraniczną z państwami nienależącymi do Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP).²⁶

W ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna środki zostały podzielone pomiędzy programy współpracy przygranicznej, programy współpracy transnarodowej oraz programy współpracy międzyregionalnej.

Podział środków na *Programy współpracy przygranicznej* (78,62% całości alokacji, 438,5 mln euro) kształtuje się następująco:²⁷

- Polska-Niemcy (woj. zachodniopomorskie – Meklemburgia/Pomorze Przednie - Brandenburgia) – 8,96% całości alokacji (49,97 mln euro),
- Polska-Niemcy (woj. lubuskie – Brandenburgia) – 8,98% całości alokacji (50,01 mln euro),
- Polska-Niemcy (woj. lubuskie i dolnośląskie – Saksonia) – 12,56% całości alokacji (70,06 mln euro),
- Polska-Czechy – 20,76% całości alokacji (115,78 mln euro),
- Polska-Słowacja – 15,40% całości alokacji (85,91 mln euro),
- Polska-Litwa – 7,48% całości alokacji (41,72 mln euro),
- Południowy Bałtyk (Polska, Szwecja, Dania, Litwa, Niemcy) – 4,48% całości alokacji (25,0 mln euro).

Projekty finansowane w ramach programów transgranicznych powinny sprzyjać budowie wzajemnych powiązań „ponad granicami” pomiędzy samorządami lokalnymi, instytucjami edukacyjnymi, organizacjami pozarządowymi czy też instytucjami kulturalnymi. Każdy projekt musi również wykazywać znaczący „wpływ transgraniczny”. Wspólne, transgraniczne działania dotyczą takich zagadnień, jak:

- wspieranie przedsiębiorczości, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, turystyki, kultury oraz handlu transgranicznego,
- ochrona dóbr naturalnych i dóbr kultury, zapobieganie zagrożeniom naturalnym i technologicznym,
- wspieranie powiązań między obszarami miejskimi i wiejskimi,

²⁶ <http://www.interreg.gov.pl/20072013/> stan na dzień 7.05.2007

²⁷ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (NSS), dokument przyjęty przez RM 29 listopada 2006 r.

- poprawa dostępu do sieci transportowych, informacyjnych i komunikacyjnych,
- gospodarka wodna, gospodarowanie odpadami oraz systemy energetyczne,
- rozwój i wspólne wykorzystanie infrastruktury, w szczególności w takich dziedzinach jak ochrona zdrowia, kultura i edukacja,
- współpraca administracyjna oraz integracja społeczności lokalnych poprzez realizację wspólnych działań dotyczących rynku pracy, promocji równouprawnienia (w tym równouprawnienia kobiet i mężczyzn), rozwoju zasobów ludzkich oraz wspierania sektora badawczo-rozwojowego.

Beneficjentami programów realizowanych w ramach współpracy transgranicznej są jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, podmioty i jednostki organizacyjne powoływane lub tworzone przez państwo, wojewodów w celu świadczenia usług publicznych, pozarządowe organizacje non-profit, izby gospodarcze, handlowe i rzemieślnicze, szkoły wyższe, instytucje publiczne prowadzące działalność edukacyjną lub badawczą, instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe oraz euroregiony.

Podział środków na Programy współpracy transnarodowej (21,38% całości alokacji, 119,23 mln euro) kształtuje się następująco:²⁸

- Region Morza Bałtyckiego – 8,55% całości alokacji (47,7 mln euro) - uczestniczą w nim: Polska, Dania, Estonia, Finlandia, Litwa, Łotwa, Niemcy (wybrane regiony), Szwecja oraz 3 państwa spoza UE: Białoruś (wybrane regiony), Norwegia i Rosja (wybrane regiony);
- Obszar Środkowo-Wschodni – 12,83% całości alokacji (71,54 mln euro) - uczestniczą w nim: Polska, Austria, Czechy, Niemcy (wybrane regiony), Słowacja, Słowenia, Węgry, Włochy (wybrane regiony), Ukraina (wybrane regiony).

Do głównych priorytetów współpracy realizowanej w ramach poszczególnych programów operacyjnych współpracy transnarodowej należą:

- wsparcie innowacyjności,
- poprawa dostępności do obszaru programowego oraz wewnątrz obszaru programowego między innymi poprzez rozwój transportu,
- zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności miast i regionów,
- rozsądne korzystanie oraz zarządzanie środowiskiem naturalnym.

Beneficjentami programów współpracy transnarodowej są między innymi podmioty uczestniczące w realizacji polityki przestrzennej na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje zajmujące się rozwojem regionalnym i rozwojem obszarów miejskich oraz wiejskich, ochroną środowiska, transportem, technologiami i innowacjami, partnerzy społeczni i ekonomiczni, organizacje pozarządowe, agencje rozwoju regionalnego oraz inne agencje zajmujące się promocją przedsiębiorczości, innowacyjności.

W ramach współpracy międzyregionalnej realizowany będzie Program współpracy międzyregionalnej (INTRREG IV C) obejmujący całe terytorium UE. Uczestniczą w nim wszystkie państwa członkowskie. Budżet programu wynosi **321 mln euro** i są to wyłącznie środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Z środków tych sfinansowane zostaną również programy: URBACT, INTERACT II oraz kontynuacja programu ESPON.²⁹

Program współpracy międzyregionalnej obejmuje trzy główne priorytety:

I - dotyczy innowacyjności oraz gospodarki opartej na wiedzy koncentrując się przede wszystkim na kwestiach związanych z innowacyjnością, badaniami i rozwojem technologii, przedsiębiorczością oraz MŚP, społeczeństwem informacyjnym, zatrudnieniem i kwalifikacjami;

²⁸ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (NSS). dokument przyjęty przez RM 29 listopada 2006 r.

²⁹ <http://www.interreg.gov.pl/20072013/EWT/miedzyregionalne/>. stan na dzień 25.04.2007

II - dotyczy środowiska naturalnego oraz zapobiegania ryzyku, a w szczególności kwestii związanych z zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi, gospodarką wodną, gospodarką odpadami, różnorodnością biologiczną oraz zachowaniem dziedzictwa naturalnego, energetyką, zrównoważonym transportem, dziedzictwem kulturowym i krajobrazem;

III - dotyczy technicznego wsparcia dla programu (pomoc techniczna).

4. Europejskie ugrupowania współpracy transgranicznej

W celu pokonania przeszkód utrudniających współpracę terytorialną ustanowiono na poziomie wspólnotowym instrument współpracy pozwalający na tworzenie na terytorium Wspólnoty ugrupowań zajmujących się współpracą, wyposażonych w osobowość prawną. Są to europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT)³⁰.

Europejskie ugrupowania współpracy transgranicznej posiadają zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych. Celem EUWT będzie ułatwianie i promowanie transgranicznej współpracy państw członkowskich oraz społeczności regionalnych i lokalnych w celu zwiększenia spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej. W tym zakresie przedmiotem ugrupowań jest również ułatwianie i promowanie współpracy transnarodowej i międzyregionalnej.³¹

Zgodnie z art. 3 rozporządzenia nr 1082/2006 w skład europejskich ugrupowań współpracy transgranicznej wchodzić mogą państwa członkowskie, władze regionalne, władze lokalne i inne lokalne organizacje publiczne. Zasadą jest, że EUWT składa się z członków położonych na terytorium co najmniej dwóch państw członkowskich.

5. Podsumowanie

Konstatując, należy stwierdzić, że wprowadzenie nowego celu polityki spójności Unii Europejskiej jest rozwiązaniem dobrym. Realizacja przedsięwzięć stanowiących konkretyzację niniejszego celu przyczyni się do rozwoju współpracy międzynarodowej, wymiany wzajemnych doświadczeń. Efektem wspólnych inicjatyw lokalnych i regionalnych będzie bardziej intensywny rozwój rejonów przygranicznych. Działania powyższe wpłyną również pozytywnie na regiony położone przy wschodniej granicy Polski. Kwestia powyższa jest istotna o tyle, że regiony te wymagają wsparcia finansowego na podniesienie swojej konkurencyjności. Działania podejmowane w ramach programów operacyjnych wpłyną również pozytywnie na regiony państw nienależących do Unii Europejskiej a biorących w nich udział.

СРЕДСТВА КОММУНИКАЦИИ КАК ГЛОБАЛИЗИРУЮЩИЙ И ДЕТЕРМИНИРУЮЩИЙ СОЦИАЛЬНЫЙ ФАКТОР

Шебанова И.А.

Брестский государственный технический университет, г. Брест, Беларусь

«Общественная жизнь зависит в большей мере от характера средств, при помощи которых люди поддерживают между собой связь, чем от содержания их сообщений».

Маршалл Маклюэн «Средство само есть содержание»

Переходный процесс от одной формы организации общества к другой сопровождается возникновением механизмов самоорганизации. Механизмы самоорганизации – это информационные процессы и связи. Новые информационные процессы и связи ответственны за возникновение новой социальной реальности.

«Информационное общество – понятие, предполагающее взгляд на современное общество с точки зрения стремительно возрастающей, всепроникающей информати-

³⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1082/2006 z dnia 5 lipca 2006 roku w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) (Dz. Urz. L 210 z dnia 31.07.2006)

³¹ S. Naruszewicz, *Fundusze strukturalne w polityce regionalnej*, Białystok 2005, s. 276.